

Фабрична Яна Геннадіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри педагогіки, методики викладання
іноземних мов й інформаційно комунікаційних технологій,
Київський національний лінгвістичний університет
ORCID ID: 0000-0003-1009-6598
yana.fabrychna@knlu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО КОНТРОЛЮ Й ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Досліджуючи професійні підходи до забезпечення якості у сфері перекладацьких послуг, авторка статті виокремлює професійні знання, уміння і комунікативні здібності, необхідні перекладачеві текстів у галузі освіти для контролю й оцінювання якості перекладу. Виявлені особливості директивних підходів, в основі яких централізоване управління якістю, дозволили визначити номенклатуру складників професійної компетентності штатного та позаштатного перекладача перекладацьких компаній та відділів перекладу організації. Вони стосуються забезпечення якості людських і технічних ресурсів, контролю якості процесу та оцінювання продукту перекладу, зворотного зв'язку. Характерні риси підходів, що ґрунтуються на принципі децентралізації, дали змогу окреслити загальні та специфічні знання, уміння та комунікативні здібності незалежних професіоналів, які зумовлені збільшенням попиту на швидкі та якісні перекладацькі послуги за невисоку ціну. До складників професійної компетентності фрилансера належать: знання технологій краудсорсингу, уміння продемонструвати відповідність чинним стандартам в індустрії перекладу, критично оцінювати як інформацію, так і власні переваги та недоліки. Розгляд підходів до визначення рівнів якості та вимог, що до них висувуються, зумовлений важливістю відповідних знань і умінь здійснювати самоконтроль і самостійно оцінювати якість перекладу. Результати порівняльного аналізу професійних систем вимірювання якості перекладу LISA QA Model 3.1, SAE J2450. QT21 D3.1: Harmonized Metric стають підґрунтям для розробки типології перекладацьких помилок і визначення структури та змісту моделі оцінювання якості перекладу текстів освітнього дискурсу.

Ключові слова: письмовий переклад; контроль якості; оцінювання якості; рівні якості; професійні підходи; навчання перекладачів.

This paper provides a critical overview of the approaches to the assessment and evaluation translation quality across professional practice. The analysis is aimed at singling out the professional knowledge, skills and communicative abilities and attitudes necessary for a translator in the field of education to control and evaluate the quality of translation. The identified features of the top-down approaches, which are based on centralized quality management, allowed us to determine the components of the professional competence of full-time and freelance translators of translation companies and translation departments of organizations. They relate to ensuring the quality of human and technical resources, quality control of the process and evaluation of the translation product, feedback. The characteristic features of the bottom-up approaches made it possible to outline general and specific knowledge, skills and communication abilities and attitudes of independent professionals determined by the increase in demand for fast, high-quality translation services at a low price. The components of a freelancer's professional competence include knowledge of crowdsourcing technologies, the ability to demonstrate compliance with translation industry standards, critically evaluate information and one's own strengths and weaknesses. Consideration of approaches to determining quality levels and requirements for them is conditioned by the importance of relevant knowledge and skills to self-control and self-assess translation quality. Results of the comparative analysis of professional translation quality measurement systems LISA QA Model 3.1, SAE J2450. QT21 D3.1: Harmonized Metric became the basis for developing a typology of translation errors and building a model for evaluating the quality of translation of educational texts.

Key words: translation; quality control; quality assessment and evaluation; quality levels; professional approaches; translation teaching.

Fabrychna, Yana
PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Doctoral Student of the Department of Pedagogy,
Foreign Languages and Cultures Methodology Teaching
and Information and Communication Technologies,
Kyiv National Linguistic University
ORCID ID: 0000-0003-1009-6598
yana.fabrychna@knlu.edu.ua

**PROFESSIONAL APPROACHES TO QUALITY
ASSESSMENT AND EVALUATION: IMPLICATIONS
FOR TRANSLATION TEACHING AND LEARNING**

Постановка проблеми. Якісна професійна підготовка перекладачів залежить від орієнтації відповідного навчання на реалії та тенденції розвитку ринку перекладацьких послуг, де якість перекладу є центральним поняттям і головною метою для всіх його учасників. Готовність випускників закладів вищої освіти розпочати свою кар'єру в перекладацькій спільноті передбачає їх обізнаність із ключовими принципами, концепціями та моделями контролю й оцінювання якості перекладу, на які спираються та які використовують у своїй діяльності переклада-

цькі компанії, відділи перекладів державних і недержавних установ, незалежні професіонали. У цьому зв'язку вважаємо за необхідне розглянути професійні підходи до контролю й оцінювання якості перекладу з метою визначення номенклатури знань, умінь і комунікативних здібностей, необхідних для використання стратегій контролю та оцінювання як складників професійно орієнтованої компетентності перекладачів текстів освітнього дискурсу. Результати дослідження професійних підходів до контролю та оцінювання якості перекладу також дозволять окреслити структуру та зміст моделі оцінювання якості перекладу освітніх текстів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи професійні підходи до контролю й оцінювання якості перекладу, науковці:

- пропонують їхню класифікацію, визначають переваги та недоліки, досліджують вплив економічних, соціальних і технологічних змін у сфері перекладацьких послуг на якість перекладу, її контроль і оцінювання (Drugan, 2013);

- аналізують моделі оцінювання та визначають рівень якості перекладу, виділяючи їхні сильні та слабкі сторони з метою окреслення структури й змісту валідної та надійної моделі для професійного використання (Mateo, 2014);

- порівнюють підходи до контролю та оцінювання якості перекладу у сферах досліджень, навчання і професійної діяльності, виділяють загальні та відмінні риси таких аспектів оцінювання, як: предмет, мета, функція, методи, типологія та класифікація перекладацьких помилок (Nariyanto, 2016);

- аналізують концепції якості перекладу, надають характеристику таким параметрам оцінювання як об'єкт, мета, експерти/оцінювачі, рівні якості перекладу, критерії, їхню градацію та важливість (Vandepitte, 2017).

Науковці також вивчають підходи до визначення характеристик і вимірювання якості людського та машинного перекладу у сферах дослідження, навчання та професійної діяльності, виявляють фундаментальні проблеми, які потребують розв'язання: відсутність загальноприйнятих стандартів щодо розробки, проведення та результатів оцінювання якості перекладу, внутрішня неузгодженість і непослідовність процесів і процедур, значні відмінності між результатами вимірюванням якості перекладу людиною та автоматизованими засобами контролю якості, етичні та соціальні ризики використання аутсорсингу, необізнаність постачальників і замовників перекладацьких послуг щодо аспектів оцінювання якості перекладу (Castilho et al., 2018). Проте нам не відомі розвідки, які в ході дослідження професійних підходів до контролю й оцінювання якості перекладу зосередили б увагу на виокремленні складників професійно орієнтованої компетентності в перекладі текстів освітньої галузі та

пошуку шляхів побудови ефективної моделі оцінювання якості перекладу зазначених текстів.

Мета статті – визначити складники професійно орієнтованої компетентності перекладача освітніх текстів, необхідні для контролю й оцінювання якості перекладу, окреслити структуру та зміст моделі оцінювання якості перекладу.

Мета статті – визначити складники професійно орієнтованої компетентності перекладача освітніх текстів, необхідні для контролю й оцінювання якості перекладу, окреслити структуру та зміст моделі оцінювання якості перекладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На відміну від теоретичної концепції якості перекладу, де вона вважається складною категорією і розглядається як ступінь або рівень досконалості тексту перекладу (ТП), з професійного погляду, якість перекладу – це динамічна договірна концепція, що визначається як ступінь, у якому характеристики ТП, процесу перекладу та перекладацьких послуг відповідають комунікативному призначенню, потребам і очікуванням замовника та визначеним технічним параметрам. Таке розуміння якості перекладу знаходимо в міжнародних стандартах якості EN ISO 17100:2015, стандарті забезпечення якості перекладу ASTM F 2575-06, рекомендаціях з управління якістю Генерального Директорату з питань перекладів Європейської Комісії (DGT's Quality management framework, 2014), стандартах української перекладацької компанії «ІНТЕКСТ» для роботи перекладача й редактора (InText, 2019). Вивчення зазначених документів дозволяє констатувати, що в перекладацькій індустрії розрізняють оцінювання якості перекладу, яке полягає в об'єктивному вимірюванні якості ТП, та забезпечення якості перекладу, що покриває всі стадії його виконання і передбачає систематичні зусилля, спрямовані на контроль процедур до, під час та після перекладу і мають на меті упередження недоліків у ТП. Оцінювання та забезпечення якості перекладу пов'язані між собою та є складниками системи управління якістю у сфері надання перекладацьких послуг, сучасні методи реалізації якої знаходять своє відображення в професійних підходах до контролю й оцінювання якості перекладу. Професійні підходи до контролю якості перекладу розділяють на директивні (top-down) та ті, що ґрунтуються на принципі децентралізації (bottom-up) (Drugan, 2013).

Основою директивних підходів, що здебільшого використовують перекладацькі компанії та відділи перекладів, є принцип централізації. Такі підходи вважаються консервативними та авторитарними через формальну узгодженість і типовість методів і процедур, обов'язкових для кожного учасника перекладацького проекту, а контроль спрямований на забезпечення якості всіх виконаних перекладів. Головною метою підходів цієї групи є збалансування різних рівнів якості з основними вимогами до неї, що

потребує ефективного розподілу обмежених ресурсів відповідно до вподобань замовників. Це досягається за рахунок забезпечення якості людських ресурсів, контролю якості процесу та продукту перекладу, зворотного зв'язку. До цих підходів належать такі: максималістський, клієнтоцентричний, орієнтований на досвід, контентно орієнтований, орієнтований на мету / сферу використання перекладу.

Максималістський підхід здебільшого використовують великі перекладацькі компанії для контролю якості перекладу у сфері високих технологій і юридичній. Вимоги до штатних перекладачів цих компаній: наявність вищої лінгвістичної освіти, досвід роботи, успішне проходження кваліфікаційного тестування, два роки випробувального терміну з наставником, наявність виконаних складних перекладів. Позаштатні перекладачі, головними вимогами до яких є успішне проходження кваліфікаційного тестування та локальне місце проживання, запрошуються до виконання перекладацького проекту за умов зайнятості штатних перекладачів або відсутності серед них фахівців з певної мовної пари чи спеціалізації. На підготовчому етапі значна увагу приділяють якості тексту оригіналу (ТО), який вичитує носій мови оригіналу, редагує за потреби, а внесені зміни узгоджується із замовником. Після призначення керівника перекладацького проекту, який комунікує із замовником, відбувається зустріч перекладачів і термінолога для обговорення плану проекту, термінології, необхідності інформаційного пошуку, використання програмного забезпечення. Підготовчий етап завершується оновленням термінологічної бази, виконанням тестового перекладу, погодженням плану перекладацького проекту з усіма його учасниками та замовником. Наступний етап – це виконання перекладацького проекту, у ході якого контроль якості відбувається з боку його учасників відповідно до чітко визначених ролей та обов'язків. Наприклад, внесення нових термінів у базу дозволено лише термінологу, перекладач має бути носієм мови перекладу, а редактор – фахівцем із спеціалізації. Контроль якості готового ТП передбачає: 1) перевірку самим перекладачем за допомогою програмного забезпечення, що має функції автоматичного контролю якості та виявляє технічні недоліки, 2) перевірку редактором або іншим перекладачем щодо точності перекладу та якості мови шляхом порівняння із ТО. Завершальним етапом є зворотний зв'язок від замовника про його задоволеність якістю перекладу та перекладацьких послуг. Ефективності максималістського підходу сприяє високий рівень якості ТО, кадрового забезпечення, комунікація з клієнтом, чітке розподілення і дотримання своїх обов'язків учасниками проекту та їхній постійний контакт, стандартизація термінології, використання програмного забезпечення, порівняльний аналіз ТО і ТП. Проте такий спосіб управ-

ління якістю потребує значних фінансових ресурсів і затрат часу.

Клієнтоцентричний підхід використовується компаніями, що у своїй роботі спираються на онлайн-базу перекладачів, та перекладачами-фрилансерами, які здебільшого працюють віддалено. Робота постачальників перекладацьких послуг схожа на роботу швидкої невідкладної допомоги, оскільки послуги можуть надаватися цілодобово 365 днів на рік, а виконання термінових замовлень відбувається за рахунок розподілення завдань між виконавцями, підтримки з боку технічного персоналу та централізованого менеджменту. У межах цього підходу якість перекладу та послуг залежить, з одного боку, від статусу (постійний/не постійний клієнт), важливості та платоспроможності замовника, а з іншого, – від його уявлень про те, яким має бути продукт перекладу та участі в керуванні якістю. Зокрема клієнти визначають вимоги до перекладача, інструменти, процедури контролю й оцінювання якості, їхню наявність або відсутність задля зниження вартості перекладацького проекту, критерії якості ТП. Така орієнтованість на клієнта несе певні ризики, що викликані відсутністю в замовника розуміння особливостей процесу перекладу та забезпечення його якості. По-перше, на відміну від максималістського підходу, підготовчий етап не передбачає комунікації із замовником з питань якості ТО та стандартизації термінології, що дуже часто призводить до неправильного трактування перекладацького завдання та термінологічної неузгодженості у ТП. По-друге, у результаті відсутності часу на комунікацію між перекладачем і редактором переклад може зазнати суттєвих змін під час редагування, не завжди в кращий бік. У випадку з перекладачем-фрилансером етап контролю якості ТП може бути відсутній взагалі. По-третє, до виконання замовлення від надважливого клієнта можуть залучатися перекладачі, що вже працюють над іншим проектом, виконання якого відтермінується або передається іншим, менш досвідченим, неперевіреним перекладачам. Незважаючи на наявні слабкі сторони клієнтоцентричного підходу, його гнучкість і варіативність можна розглядати як переваги в контексті термінів виконання, вартості та залучених ресурсів. Серед шляхів подолання недоліків – удосконалення кваліфікації, використання програм контролю якості перекладу та машинного перекладу з обов'язковим етапом редагування.

Підхід, орієнтований на досвід, досить поширений і використовується великими компаніями, що працюють зі значною кількістю мов, мають понад 100 штатних і незалежних перекладачів з різних країн, чия робота підтримується штатними термінологами, технічним персоналом, що працює віддалено, волонтерами та практикантами. Вимоги до штатних перекладачів передбачають вищу лінгвістичну освіту та проходження кваліфікаційного тестування.

Залучення незалежних перекладачів відбувається на підставі успішного виконання тестового перекладу. Волонтери і практиканти проходять анонімне вступне випробування. Етап підготовки, в ході якого відбувається опрацювання ТО, оновлення термінологічних баз, підбір довідникових матеріалів, серед яких аналогічні/паралельні тексти, відбір виконавців і програмного забезпечення, є важливим для забезпечення якості. Під час реалізації перекладацького проєкту мета контролю полягає в перевірці дотримання графіка виконання роботи. Наступний крок передбачає оцінювання якості ТП спочатку автоматизованими системами контролю якості, а потім досвідченими перекладачами, якими вважаються ті, хто пройшов кар'єрний шлях від початківця до старшого перекладача або редактора тривалістю в декілька років і навчився користуватися наявними в компанії схемами перевірки та оцінювання ТП. Також досвідчені перекладачі надають допомогу та підтримку новим членам команди. Завершальний етап – це отримання зворотного зв'язку від замовників, а переклади, переважно виконані досвідченими фахівцями, та нові терміни зберігаються в базі даних і використовуються для наступних проєктів. Цей підхід, як і максималістський, вважається затратним з погляду часу, фінансів і людських ресурсів. Особливо це стосується тих, хто, перевіряючи переклад іншого фахівця, не має достатньо часу на виконання свого завдання. Іншим недоліком є те, що робота початківців перевіряється ретельніше ніж робота досвідчених перекладачів, що може призвести як до непотрібної подвійної роботи, так і до пропуску помилок. До того ж нові перекладачі можуть виявитися більш досвідченими завдяки досвіду попередньої роботи фрилансером або в іншій компанії. Цей підхід сприяє ефективності контролю якості перекладу за умов постійного долучення нових перекладачів та їхнього кар'єрного просування, передачі досвіду, регулярних опитувань клієнтів щодо їхньої задоволеності та працівників щодо їхніх потреб.

Контентно орієнтований підхід передбачає методи забезпечення якості продукту та процесу перекладу, що визначаються його змістом. Цей підхід здебільшого застосовується відділами перекладу установ для текстів, які містять чутливі персональні або комерційні дані, що потребують захисту від розголошення, секретні матеріали тощо. Саме від конфіденційності змісту залежить підготовка до перекладу, у ході якої менеджер перекладацького проєкту узгоджує із замовником вимоги, ресурси, інструменти та управління якістю. Перекладачі та редактори, залучені до такого проєкту, мають відповідну лінгвістичну освіту і є експертами в певній галузі одночасно; вони працюють ізольовано від інших, без доступу до онлайн-ресурсів. При цьому розподіл завдань теж залежить від змісту і передбачає призначення

старшого персоналу на складнішу роботу. Після редагування ТП, яке складається з перевірки змісту та лінгвістичної перевірки, керівник проєкту здійснює автоматизовану перевірку якості, вичитує ТП і, якщо його якість задовільна, відправляє переклад замовнику. У протилежному випадку керівник проєкту повертає ТП перекладачеві на доопрацювання або сам його редагує. Виконані переклади та термінологічні бази зберігаються для подальшого використання у випадку, коли замовник є постійним клієнтом. Для цього підходу характерні особлива увага до очікувань клієнта, зворотний зв'язок від замовників, зворотний зв'язок від працівників, організація навчання і щорічні перевірки ефективності управління якістю. Подібно до максималістського та орієнтованого на досвід підходів, контентно орієнтований підхід спирається на якість людських ресурсів, їхню лінгвістичну компетентність, спеціалізацію і досвід, централізоване управління якістю, ретельну підготовку, колегіальність і взаємодію із замовником.

Підхід, орієнтований на мету/сферу використання перекладу, притаманний для контролю та оцінювання якості перекладу інституційного дискурсу і так само, як контентно орієнтований, переважно запроваджується відділами перекладу установ і організацій. Якість кадрів гарантується завдяки конкурентній системі відбору штатних перекладачів, які мають ступінь магістра з двох іноземних мов, успішно впровадили з відбірковим тестуванням і пройшли співбесіду, завершили навчання з оцінювання перекладу, користування програмним забезпеченням і витримали випробувальний термін під наглядом ментора, ознайомлені з особливостями виконання перекладацького проєкту, специфікою діяльності, історією та традиціями установи. Якість процесу перекладу забезпечується за рахунок доступу штатних перекладачів до термінологічних баз, програмного забезпечення, довідникових матеріалів, інструкцій, можливості обирати перекладацькі інструменти та отримувати технічну підтримку. При цьому контроль та перевірки з боку керівництва або старших колег під час виконання перекладу не передбачаються. Щодо позаштатних перекладачів, то їхній відбір відбувається за результатами проходження тестування. Вони мають обмежений доступ до термінології та інструментів, виконують менш важливі завдання, а їхня діяльність контролюється старшим штатним перекладачем. Методи контролю й оцінювання якості ТП залежать від мети або сфери використання, що дозволяє ефективно розподіляти ресурси. Так, наприклад, у Генеральному Директораті з питань перекладів Європейської Комісії рекомендують п'ять рівнів контролю якості ТП залежно від категорії, до якої належить текст, та напруженості умов роботи (DGT, 2015): 1) ретельна повна перевірка (наприклад, важливі юридичні документи), що складається з двомовного, одномовного

вичитувань і редагування; 2) стандартна двомовна перевірка (наприклад, політичні, розпорядчі документи), в основі якої порівняння змісту ТО і ТП; 3) легка перевірка, яка включає одно- та двомовне вичитування потенційно проблемних або важливих частин (в умовах екстремального навантаження); 4) одномовна (внутрішні інформаційні документи); 5) факультативна (на вимогу перекладача). До системи управління якістю також входять щотижневі перевірки роботи відділу та щорічні перевірки індивідуальної роботи перекладача шляхом контролю якості випадково відібраних двадцяти сторінок перекладу з п'яти документів. За результатами перевірок укладаються звіти, обговорення яких сприяє узгодженню критеріїв оцінювання, вдосконаленню системи управління якістю, поліпшенню всіх аспектів якості перекладацького проекту.

Отже, результати аналізу директивних підходів дозволяють виділити певні складники компетентності перекладача письмових текстів, пов'язані з контролем і оцінюванням якості перекладу. З огляду на важливість якості людських ресурсів, це знання вимог до штатних і позаштатних перекладачів, системи відбору на посаду, умов залучення незалежних професіоналів, волонтерів, кар'єрного просування, здатність і готовність до проходження тестування, подальшого навчання і професійного вдосконалення, передачі досвіду. Для збалансування різних рівнів якості з основними вимогами до неї необхідні знання рівнів контролю якості ТП і уміння самостійно її оцінити. Ефективне розподілення ресурсів з урахуванням вимог і вподобань замовників потребує знань особливостей процесу централізованого управління якістю перекладу та перекладацьких послуг, комунікації з учасниками процесу забезпечення якості, умінь планувати перекладацький проект, здійснювати інформаційний пошук, підготувати ТО до перекладу, стандартизувати термінологію, виконувати тестовий переклад, використовувати автоматичні системи контролю якості, оновлювати термінологічні бази, користуватися термінологічними базами, довідниковими матеріалами, дотримуватись інструкцій, здійснювати контроль процесу перекладу, редагувати ТП, здатності здійснювати комунікацію із замовником, іншими учасниками перекладацького проекту, управляти часом, а також вимагає гнучкості та варіативності.

В умовах збільшення обсягу інформації та постійного оновлення інформації, що потребує перекладу, технологічного прогресу, зокрема появи машинного перекладу, збільшення попиту на швидкі та якісні перекладацькі послуги за невисоку ціну використання директивних підходів, що передбачають підготовчий етап, безпосередньо переклад, вичитування, редагування, може призвести до того, що, коли переклад буде завершений, його зміст втратить свою актуальність. Унаслідок зазначених тенденцій

розвитку ринку перекладацьких послуг виникли підходи, що ґрунтуються на принципі децентралізації. Вони характеризуються ліберальністю, орієнтованістю на принципи вільних ринкових відносин, покладаються на здатність учасників критично оцінювати як інформацію так і свої сильні й слабкі сторони та розділяються на три широкі групи: прямий, мінімалістський і колективний. Прямий підхід спирається на принцип «зроби сам» і передбачає контроль і оцінювання якості перекладу, виконаного самим користувачем із використанням інструментів машинного перекладу Google Translate. Його докладний аналіз не відповідає завданням нашого дослідження, тому зосередимося на докладному розгляді мінімалістського та колективного підходів.

Мінімалістський підхід пов'язують з онлайн-спільнотами професійних лінгвістів, прикладом яких є платформа ProZ, де клієнти та роботодавці розміщують замовлення, визначаючи умови співробітництва, мовні пари, спеціалізацію, формат, кількість слів/знаків, терміни виконання, вимоги до постачальника перекладацьких послуг (освіта, досвід, наявність рекомендацій, використання програмного забезпечення, тестовий переклад короткого уривку, місце знаходження тощо). Перекладачі зазначають зацікавленість і готовність виконати роботу, вказують свої розцінки. Замовлення отримує той, хто максимально відповідає визначеним вимогам за мінімальну ціну. Цей підхід вважається орієнтованим на постачальників перекладацьких послуг, оскільки, по-перше, якість перекладу повністю залежить від їх вибору, по-друге, перекладачі можуть самі визначати графік роботи, який є зручний саме для них, а не для агенції чи замовника. Також на сайті є опція, яка дозволяє постачальникам залишати відгуки про клієнтів і роботодавців. Якість на рівні виконавців можна дослідити, відвідавши профілі перекладачів, де вони здебільшого, хоча і необов'язково, підтверджують свою професійну кваліфікацію дипломами, сертифікатами, прикладами виконаних перекладів, загальною кількістю перекладених слів, відгуками роботодавців і колег, на підставі яких укладається рейтинг. До того ж постачальники перекладацьких послуг можуть узяти участь у програмі «Сертифікований професіонал», що дозволяє їм продемонструвати відповідність прийнятим стандартам в індустрії перекладу завдяки акредитації професійною асоціацією або перевірці, що здійснюється висококваліфікованими колегами. Платформа пропонує шляхи вдосконалення професійної кваліфікації та поліпшення якості перекладу за рахунок надання знижок на навчальні курси, майстер-класи, перекладацькі інструменти, участі в конкурсі перекладів, вільного доступу до термінологічних глосаріїв і словників, форуму, де учасники обговорюють питання, пов'язані з перекладацькою діяльністю, діляться порадами та досвідом. Контроль якості процесу перекладу ймовірно, але не гарантовано, здійснює сам перекладач, який

також ухвалює рішення про необхідність редагування ТП та його якість. Зворотний зв'язок від замовника за наявності може слугувати індикатором ступеня його задоволеності виконаною роботою. Мінімалістський підхід має низку очевидних недоліків, що можуть призвести до високої ймовірності низькоякісного перекладу: 1) відсутність гарантій того, що облікові дані поставальників перекладацьких послуг точні та правдиві; 2) наявність факторів, що негативно впливають на мотивацію перекладача виконати свою роботу якісно (стислі терміни виконання, низькі розцінки, відсутність у замовника статусу постійний і потенційний клієнт); 3) початківці, які не мають уявлення про вимоги до якісного перекладу, систему контролю та оцінювання якості; 4) замовники, які не можуть оцінити якість перекладу через незнання цільової мови, критеріїв оцінювання тощо. Проте, варто зауважити, що значна кількість перекладацьких компаній використовує сайт для пошуку перекладачів на умовах субпідряду, що призводить до інтегрування директивних методів контролю та оцінювання якості перекладу в цей підхід.

Колективний підхід до контролю якості перекладу базується на технологіях краудсорсингу, які передбачають виконання перекладу на умовах субпідряду, та використанні вільного й відкритого програмного забезпечення FOSS (Free and Open Source Software). Вдалими прикладами застосування такого підходу вважаються інтернет-браузер Mozilla Firefox, який має версії понад 70 мовами, та вільна багатомовна онлайн-енциклопедія Вікіпедія (Wikipedia). Виконавці перекладу – це волонтери, від яких не вимагається наявності освіти, кваліфікації або досвіду. Зареєструвавшись, кожен охочий може обрати завдання (переклад, редагування, коректура тощо), яке є частиною перекладацького проекту, зарезервувати його та сповістити інших учасників, використавши функцію розсилки в межах спільноти. Важливими для якості на стадії підготовки перекладу є покрокові інструкції, пам'ятки для початківців, блоги, де містяться пояснення щодо особливостей етапів перекладу, завантаження тексту, правила та рекомендації щодо контролю якості, важливості використання стандартизованої термінології та дотримання стилю, оформлення ТП, глосарії, термінологічні бази, інші допоміжні матеріали. Усі учасники вільно користуються спільним програмним забезпеченням, наприклад, пам'яті перекладів Wordfast, МуМетогоу. Керування перекладацьким проектом здійснює адміністратор, а комунікація між учасниками відбувається за допомогою інформаційних панелей, дошок, форумів. Контроль процесу перекладу також передбачає підтримку виконавців у разі виникнення технічних проблем або проблем із розумінням ТО. Якщо перекладач не може знайти вдалого рішення перекладацької проблеми, він/вона повідомляє про це адміністратору у звіті або використовує

спеціальну позначку, наприклад, прапорець. Проблема виноситься на обговорення спільноти, члени якої дають поради, пропонують шляхи вирішення, варіанти перекладу, а найкращі рішення визначаються шляхом голосування. Такі обговорення здебільшого архівуються та зберігаються для подальшого використання в схожій ситуації. Важливу роль у підтримці ентузіазму та відданості волонтерів відіграє позитивний зворотний зв'язок щодо їхньої роботи, наприклад, значки, бали. Репутація також є значущим елементом управління якістю, оскільки гарний імідж перекладача стає вагомим капіталом і ресурсом, який може відкрити нові можливості в кар'єрі. Якість готових ТП оцінюється шляхом порівняльного аналізу із ТО, редагування здійснюється двома волонтерами, а зміни узгоджуються з перекладачем. Після опублікування перекладу процес поліпшення його якості може продовжуватися через зворотний зв'язок від користувачів, можливість редагування та оновлення змісту. Отже, ефективність колективного підходу до контролю та оцінювання якості перекладу базується на зворотному зв'язку та колективному розумі. Проте існують фактори, що негативно впливають на якість, зокрема це стосується хаотичності процесу перекладу, важкості або неможливості встановити терміни виконання, оскільки це залежить від доброї волі волонтерів, моделі поведінки, пов'язаної з цькуванням, спамом, переслідуванням. Зазначені недоліки компенсуються за рахунок мотивації, спільних цінностей, гнучкості та адаптивності, швидкості за умов ретельної координації, планування та використання спільних інструментів і ресурсів, можливості залучати експертів незалежно від місця їхнього знаходження, офіційної підтримки урядових і неурядових організацій, користувачів, що дозволяє отримувати переклад високої якості за низьку ціну.

Контроль й оцінювання якості перекладу в межах децентралізованих підходів вимагають від перекладача: а) знань онлайн-спільнот професійних лінгвістів, технологій краудсорсингу, умов субпідряду, вимог до поставальників перекладацьких послуг, вільного та відкритого програмного забезпечення; б) умінь створити свій профіль, розрекламувати себе, продемонструвати відповідність своєї роботи чинним стандартам в індустрії перекладу, визначити вартість своїх послуг, користуватись спільним програмним забезпеченням, дотримуватись інструкцій і пам'яток щодо термінології, стилю, оформлення ТП, здійснювати самоконтроль та оцінювання якості перекладу, приймати рішення щодо необхідності редагування; в) здатності планувати власну діяльність, здійснювати комунікацію з учасниками проекту, планувати й координувати спільні дії, використовувати спільні інструменти та ресурси, критично оцінювати інформацію, власні переваги та недоліки, дотримуватись професійної етики, поважати спільні цінності, адаптуватися до змін.

Беручи до уваги важливість знань рівнів якості та умінь здійснювати самоконтроль і самостійно оцінювати якість ТП, розглянемо підходи до визначення її рівнів та вимоги, що до них висуваються. Як наголошувалося раніше, у професійній сфері якість характеризується динамізмом і відносністю, що передбачає градацію її рівнів від найвищого (top/high quality) до неприйняттого (unacceptable). Як зазначає С. Вандепітт (Vandepitte, 2017), у галузі перекладу наявні два основні рівні: 1) вивірених переклад (revisable quality), який отримується після вичитування ТП, виявлення та виправлення мовних помилок (термінологічних, орфографічно-пунктуаційних тощо) і характеризується дотриманням термінологічної єдності та стилістичних конвенцій мови перекладу; 2) переклад, готовий до публікації (publishable quality), отриманий у результаті порівняльного аналізу ТО і ТП, під час якого виявлено та усунуто невідповідність змісту (перекручення, відсутність або надмірність перекладу), і який відповідає вимогам точності, стилістичної єдності, зручності використання, читабельності, урахування цільової аудиторії.

Д. Гуадек (Gouades, 2010) вважає, що визначення рівня якості ґрунтується на аналізі перекладу на відповідність критеріям, які належать до чотирьох комплексних категорій. Перша категорія поєднує лінгвістичний, стилістичний, риторичний і комунікативний аспекти; до другої входять фактичний, технічний, семантичний і культурний аспекти; третя категорія включає функціональний та ергономічний аспекти, а четверта категорія передбачає відповідність змісту та форми перекладу й оригіналу, їхню адаптацію до реалій культури перекладу або потреб замовника. У межах кожної категорії дослідник виділяє такі рівні якості, як: прийнятний, хороший, відмінний. Для визначення загального рівня якості перекладу науковець пропонує три основних і один факультативний рівні якості, що відображають процес виконання та підготовки перекладу. Найнижчий рівень якості перекладу характеризує його як незграбний, чорновий (rough-cut). Наступний рівень факультативний і визначає переклад готовим для вичитування/редагування (fit-for-revision). Третій рівень якості – це переклад, готовий для доставки замовнику (fit-for-delivery). Такий переклад може потребувати незначного редагування і має відповідати сукупності критеріїв: повна зрозумілість і читабельність, готовність до використання за призначенням, точність, правильність, функціональність, відсутність змістовних недоліків і мовних помилок. Найвищий рівень якості перекладу передбачає готовність для оприлюднення (fit-for-broadcast).

Основні вимоги до найвищого рівня якості знаходимо в міжнародних стандартах якості перекладу і перекладацьких послуг ISO 17100. Якісний спеціалізований переклад тут трактується як такий, що демонструє належність ТП до певної галузі, вико-

ристовує галузеву термінологію, характеризується її узгодженістю, семантичною точністю змісту ТО, притаманними для цільової мови залежно від стилю та типу тексту синтаксичними структурами, правописом, пунктуацією, діакритичними знаками, орфографією, засобами логічного зв'язку, фразеологічними одиницями, дотримується інструкцій щодо стилістичного оформлення, розроблених перекладацькою установою або наданих замовником, відповідає місцевим або чинним стандартам, має належне форматування, враховує цільову аудиторію та може використовуватися за призначенням. За даними проведеного нами аналізу інформації, представленої на сайтах провідних українських перекладацьких компаній, закордонних постачальників перекладацьких послуг, що пропонують роботу українським перекладачам, відділах перекладу установ, третина з них (33%) керується саме цим міжнародним стандартом у своїй діяльності. При цьому перелік критеріїв оцінювання якості перекладу може розширюватися. Так, згідно з вимогами до якості перекладу Генерального Директорату з питань перекладів Європейської Комісії визначення рівня якості перекладу, виконаного позаштатними перекладачами, відбувається за п'ятибальною шкалою, де 10 – це «дуже хороший», 8 – «хороший», 6 – «не відповідає стандарту», 4 – «непридатний до використання», 2 – «неприйнятний» (Strandvik, 2017). Зауважимо, що вимоги конкретизуються лише для найвищого рівня якості перекладу, який передбачає його готовність до передачі замовнику без подальшого форматування, вичитування та редагування і характеризується повнотою, точністю та відповідністю його змісту ТО, наявністю коректних посилань на оприлюднені документи, єдністю, узгодженістю з релевантними довідниковими матеріалами термінології та лексики, дотриманням конвенцій, притаманних певному стилю і типу тексту, ясністю і зрозумілістю викладу думок, відсутністю синтаксичних, пунктуаційних, типографічних, граматичних помилок і помилок правопису, дотриманням формату ТО та терміну виконання, відповідністю інструкціям. Невідповідності вимогам вважаються помилками, які виявляються за схемою, що передбачає їхнє кодування (наприклад, граматичні – «GR», правопис – «SP», термінологія – «TERM») та визначення серйозності за впливом на придатність ТП бути використаним за призначенням.

Визначення рівня якості ТП у професійній практиці переважно відбувається за допомогою метрик, які являють собою кількісні методи оцінювання і мають в основі типології помилок і системи віднімання чи нарахування штрафних балів. Проаналізуємо найвідоміші з них з метою визначити підґрунтя для розробки типології помилок як складової моделі оцінювання якості перекладу текстів у галузі освіти. Отже, метрика LISA QA Model 3.1 (надалі LISA) запропонована Міжнарод-

ною асоціацією з розробки стандартів локалізації для оцінювання перекладу, виконаного людиною. Ця модель є першою в нашому переліку, оскільки саме вона стала основою для розробки інших систем визначення показника якості ТП (Mateo, 2014; Hariyanto, 2016; Castilho et al., 2018). Метрика SAE J2450 (надалі SAE) теж була розроблена для перевірки людського перекладу постачальниками мовних послуг під керівництвом Комітету з діагностичних систем Американської асоціації автотранспортних інженерів для оцінювання якості перекладу в галузі автомобільної промисловості. Експертна система оцінювання показників якості перекладу QT21 D3.1: Harmonized Metric (надалі QT21), яка може використовуватися як для людського, так і для машинного перекладу (МП), виникла в результаті співпраці Товариства користувачів і постачальників технологій і послуг перекладу TAUS, Німецького дослідницького центру штучного інтелекту DFKI та Комітету зі стандартів Міжнародної федерації перекладачів FIT. Система оцінювання побудована на гармонізації типологій помилок двох незалежних метрик DQF і MQM з метою їхньої сумісності. Вона заслуговує на окрему увагу в контексті нашого дослідження, оскільки партнерами цього проекту є провідні університети світу, серед яких Амстердамський університет (Нідерланди), Гонконгський університет науки та технологій (Гонконг), Дублінський міський університет (Ірландія), Единбурзький університет (Об'єднане Королівство), Карлів університет (Чеська Республіка), Національний центр наукових досліджень (Франція), Рейнсько-Вестфальський технічний університет Аахена (Німеччина), Технологічний університет Карлсруе (Німеччина), Університет Шеффільда (Об'єднане Королівство), Фонд Бруно Кесслера (Італія).

Типології перекладацьких помилок у зазначених системах вимірювання якості перекладу складаються з двох основних елементів: 1) класифікації помилок (див. Таблицю 1); 2) градації помилок за ступенем їхньої серйозності (див. Таблицю 2). Це дозволяє ідентифікувати, класифікувати, визначити серйозність помилки, нараховувати штрафні бали (ш/б), кількість яких визначає результат оцінювання – прийнятність або неприйнятність перекладу. Як видно з Таблиці 1 (див. Таблицю 1), метрика SAE представляє сім категорій помилок, а LISA та QT21 виділяють вісім загальних категорій. Категорії помилок усіх метрик можна поділити на ті, що: а) стосуються відношень між ТО і ТП (наприклад, «точність» в LISA та QT21 і «відсутність перекладу/додавання» в SAE); б) належать лише до ТП (наприклад, «мова» в LISA та «природність сприйняття» у QT21); в) пов'язані зі спеціалізацією (наприклад, «термінологія» в LISA та QT21). Водночас QT21 містить категорію помилок, що стосується лише до ТО (наприклад, «інтернаціоналізація»).

Три категорії наявні у всіх розглянутих метриках, хоча їхні назви не завжди збігаються. Так, наприклад,

категорія «точність» у LISA та QT21 збігається з категорією «відсутність перекладу/додавання» в SAE. У межах цієї категорії LISA виділяє два типи помилок – «відсутність перекладу» і «додавання», а QT21 налічує п'ятнадцять типів помилок, які створюють рівневу ієрархію, де до верхнього (першого) рівня належать загальні помилки, а до нижніх (третього та четвертого) більш специфічні. Серед них, окрім «відсутності перекладу» та «додавання», знаходимо «неправильний переклад», який у LISA винесений в окрему категорію. Наступна категорія «термінологія» в LISA та QT21 корелює з категорією «неправильний термін» у SAE. Тут спостерігається найбільший збіг у класифікаціях помилок, хоча «узгодженість термінології» в LISA розглядається як окрема категорія, а її відповідники «неузгодженість з іншими варіантами перекладу» в SAE та «вживання терміна» в QT21 є підкатегоріями з подальшим розділенням на «різні терміни для однієї концепції» та «різні варіанти перекладу одного терміна» в QT21. Категорія «мова» в LISA, яка включає «граматику», «семантику», «пунктуацію» та «правопис», має відповідники чотирьом типам помилок («синтаксична помилка», «структура та форма слова», «орфографічна помилка», «пунктуаційна помилка»), що представлені в SAE, і які розділяються на підкатегорії. Щодо QT21, то її категорія «відповідність лінгвістичним конвенціям мови перекладу/природність сприйняття» налічує двадцять типів помилок другого рівня, п'ятнадцять типів третього рівня і три типи помилок четвертого рівня.

Помилки в категоріях «стиль» і «культурна адаптація» в LISA, які передбачають невідповідність вимогам до стилю й оформленню та невідповідність місцевим реаліям, співвідносяться з категоріями «стиль» і «відповідність культурним реаліям мови перекладу» в QT21, де вони представлені в семи підкатегоріях кожна. Відсутність цих категорій в моделі SAE характеризує її як таку, що виявляє лише мовні помилки, ігноруючи особливості стилю та формату. До типології QT21 входять також помилки, що стосуються відповідності вимогам до написання текстів мовою перекладу (14 типів) і оформлення (32 типи), які в LISA знаходяться в категорії «формат». Дві метрики SAE та QT21 пропонують категорію «інше» на випадок, коли помилку не можна віднести до жодної із визначених категорій. Прикладом такої помилки в системі SAE є дослівний переклад фразеологізмів, а в QT21 це може бути дуже специфічна помилка в конкретній ситуації, наприклад, помилка, виявлена під час перевірки письмового перекладу усної промови. Також SAE містить інструкцію щодо класифікації помилок, якщо експерту/оцінювачу важко визначитися з категорією – завжди обирати попередню категорію в списку: 1) неправильний термін; 2) синтаксична помилка; 3) відсутність перекладу/додавання; 4) структура/форма слова; 5) правопис; 6) пунктуаційна помилка; 7) інше.

**Порівняльна класифікація перекладацьких помилок
у професійних системах вимірювання якості перекладу**

LISA QA Model	SAE J2450	QT21 D3.1: Harmonized Metric
<p><u>неправильний переклад</u></p> <p><u>Точність:</u> - відсутність перекладу; - додавання.</p>	<p><u>відсутність перекладу/</u> <u>додавання</u></p>	<p><u>точність</u> - додавання; - неправильний збіг (для МП); - відсутність перекладу; - відсутність рисунку; - зайва конкретизація; - неправильний переклад; - неоднозначний переклад; - дослівний переклад; - зайвий переклад; - міжмовний омонім; - дата/час; - власна назва; - технічний аспект; - число/цифра; - одиниця вимірювання.</p>
<p><u>термінологія:</u> - невідповідність глосарію; - некоректне використання лексики в контексті.</p>	<p><u>неправильний термін:</u> - невідповідність глосарію; - невідповідність професійному контексту; - неузгодженість з іншими варіантами перекладу; - відмінне значення від значення терміна МО.</p>	<p><u>термінологія:</u> - невідповідність термінологічній базі; - глосарію компанії; - глосарію третьої сторони; - порушення галузевих конвенцій; - вживання терміна; - різні терміни для однієї концепції; - різні варіанти перекладу одного терміна.</p>
<p><u>узгодженість термінології</u></p>		
<p><u>Мова:</u> - граматики; - семантика; - пунктуація; - правопис.</p>	<p><u>синтаксична помилка:</u> - частина мови; - структура фрази; - порядок слів; <u>структура та форма слова:</u> - відмінювання; - уживання великих і малих літер; - рід; - часова форма дієслова; - частина слова; <u>орфографічна помилка:</u> - правопис; - вибір невідповідної системи письма; <u>пунктуаційна помилка</u></p>	<p><u>відповідність лінгвістичним конвенціям мови перекладу/ природність сприйняття:</u> - неясність викладу; - референтна функція одиниць мови; - кодування символів; - зв'язність (когерентність) - цілісність (когезія); - відповідність довідковому корпусу текстів; - дублювання фрагмента тексту; - граматики; - службові слова; - форма слова: - узгодження; - частина мови; - час, спосіб, вид; - порядок слів; - граматичні маркери формальності; - неузгодженість: - аббревіатур, скорочень; - тексту та рисунків; - перехресних посилань; - зовнішніх посилань; - перелік частин тексту/зміст; - формат; - пункт; - індекс сторінок; - недійсне посилання; - недозволені символи; - образливі слова та символи; - недопустимий шаблон; - невідповідний перелік; - правопис: - уживання великих літер; - діакритичні знаки; - типографська/друкарська помилка; - пунктуація; - лапки, дужки; - пробіли; - нерозбірливий текст.</p>
<p><u>стиль</u></p>	-	<p><u>стиль:</u> - рівень офіційності; - сленг; - незграбність ТП; - недотримання інструкцій компанії; - непослідовність стилю; - недотримання інструкцій третьої сторони; - калькування.</p>

LISA QA Model	SAE J2450	QT21 D3.1: Harmonized Metric
<u>культурна адаптація</u>	–	<u>відповідність культурним реаліям мови перекладу</u> - повнота; - неповний список/перелік; - неповна процедура; - незрозумілі для цільової аудиторії культурні реалії; - непридатність для споживача; - невідповідність зазначеним у специфікації юридичним вимогам; - незрозуміла для цільової аудиторії специфіка змісту.
<u>формат:</u> - зміст; - індекс сторінок; - макет, план, схема - типографія; - графіки; - назви, підписи; - пунктуаційні знаки.	–	<u>відповідність вимогам до написання текстів мовою перекладу</u> - формат адреси; - поштовий індекс; - тип календаря; - формат валюти; - формат дати; - пунктуація: - лапки; - формат системи вимірювання; - формат власних назв; - національний стандарт мови; - числовий формат; - клавіша швидкого доступу; - формат номерів телефонів; - формат часу.
	–	<u>оформлення</u> - графіки, таблиці; - виноски, підписи; - відсутність графіка, таблиці; - розташування графіка, таблиці; - перенос слів; - різниця в обсязі ТО і ТП; - локальне форматування; - шрифт: - жирний, курсив; - одинарний, подвійний - розмір; - інтервал між рядками; - інтервал між символами; - абзацний відступ; - вирівнювання тексту - теги: - додані; - несумісні; - некоректно розташовані; - відсутні; - сумнівні; - відсутність тексту в фінальній версії; - розширення тексту; - загальне оформлення: - колір; - формат виноски; - гарнітура шрифтів; - верхні, нижні колонтитули; - поля; - розрив сторінок; - переноси рядків.
–	–	інтернаціоналізація
	<u>інше</u>	<u>інше</u>

Визначення ступеня серйозності/критичності помилки спирається на її вплив на функціонування ТП. Як видно з Таблиці 2 (див. Таблицю 2), SAE класифікує помилки на серйозні та несуттєві, LISA розрізняє критичні, суттєві та несуттєві, а градація QT21 передбачає наявність критичних, суттєвих, несуттєвих і нейтральних помилок. Найвищий ступінь серйозності/критичності помилки в усіх метриках має найбільш повне і чітке визначення і максимальну

кількість ш/б, яка в LISA та QT21 не прив'язується до категорії помилки. Водночас SAE пропонує різну кількість ш/б, від 5 за неправильний термін до 2 за пунктуаційну помилку залежно від категорії. Середній ступінь серйозності представлений суттєвою помилкою у двох метриках LISA та QT21, де вона вартує вдвічі та вдесятеро менше за критичну відповідно. Несуттєва помилка, що має найнижчий ступінь серйозності та критичності, вартує 1 ш/б у

LISA та QT21, а в SAE спостерігається зв'язок між категорією помилки та кількістю ш/б. До того ж SAE містить правило, відповідно до якого в разі сумнівів перевага надається визначенню помилки серйозною. Прикладом нейтральної помилки, за градацією QT21, може бути повторення неправильного терміна, що легко виправити, або фрагмент, який, на думку експерта, може мати кращий варіант перекладу.

Розрахунок показника якості перекладу базується на співвідношенні кількості помилок або ш/б і слів у ТП чи ТО. Відповідно до LISA, у прийнятному перекладі кількість помилок не може перевищувати встановлений показник. Наприклад, при наявності трьох несуттєвих помилок у ТП обсягом 200 слів переклад

уважається неприйнятним, оскільки максимальна кількість помилок не може перевищувати 2 для текстів такого обсягу, а максимальна кількість помилок для 2000 слів – це 18, що становить менше ніж 1%. Загальна якість перекладу за результатами оцінювання з використанням SAE вимірюється шляхом ділення суми всіх штрафних балів на кількість слів у ТО, де високий бал є індикатором низької якості. Щодо QT21, то тут показник якості вираховується за формулою $TQ = 100 - TP + SP$, де TQ – показник якості, TP – сума ш/б за помилки, які стосуються ТП, SP – сума ш/б, які стосуються відношень між ТП і ТО. Сума ш/б обчислюється шляхом ділення суми всіх помилок на кількість слів у ТП.

Таблиця 2

Порівняльна градація перекладацьких помилок за ступенем серйозності/критичності в професійних системах вимірювання якості перекладу

SAE J2450	LISA QA Model	QT21 D3.1: Harmonized Metric
серйозна	критична	
прямо чи опосередковано призводить до нанесення шкоди користувачеві перекладом, зіпсування продукту або обладнання, неправильного тлумачення намірів автора, призначення продукту чи послуг, шкоди репутації замовникові перекладу: термін – 5 ш/б; синтаксис, відсутність перекладу/додавання, структура/форма слова – 4 ш/б; правопис, інше – 3 ш/б; пунктуація – 2 ш/б	наявна у видимій частині документації чи програмного забезпечення (назва, зміст), повторюється багато разів, викликає збій програми або веде до її неправильного функціонування – 10 ш/б	може призвести до таких серйозних наслідків, як: порушення законодавства, загроза іміджу компанії, поломка обладнання – 100 ш/б
суттєва		
–	наявна у видимій частині документації чи програмного забезпечення, створює оманливе або потенційно образливе твердження; несуттєва помилка, не врахована за результатами попередньої перевірки – 5 ш/б	значно ускладнює сприйняття ТП – 10 ш/б
несуттєва		
не приводить до зазначених вище серйозних наслідків: термін, синтаксис, відсутність перекладу/додавання – 2 ш/б; структура/форма слова, правопис, інше, пунктуація – 1 ш/б	меншої важкості, ніж суттєва, не важлива – 1 ш/б	некритично ускладнює сприйняття ТП – 1 ш/б
нейтральна		
–	–	легко виправити – 0 ш/б

Результати порівняльного аналізу професійних метрик вимірювання якості перекладу дозволяють визначити загальні напрями побудови структури та змісту моделі оцінювання якості перекладу текстів освітнього дискурсу. Це, зокрема, стосується таких її складників, як: рівні якості перекладу, класифікація перекладацьких помилок, визначення їхньої критичності, розрахунок показника якості, інструкція з використання моделі оцінювання...

Результати дослідження. Аналітичний огляд чинних професійних підходів до контролю й оцінювання якості перекладу дозволив визначити номенклатуру професійних знань, умінь і комунікативних здібностей, які ввійдуть до змісту професійно орієнтованої компетентності перекладача освітніх текстів, а також окреслити структуру та зміст моделі оцінювання якості перекладу, у розробці яких і вбачаємо перспективи подальших розвідок.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Castilho S., Doherty S., Gaspari F., Moorkens J. (2018). Approaches to Human and Machine Translation Quality Assessment. https://evaluerlata.hypotheses.org/files/2020/01/Machine-Translation_-_Technologies-and-Applications-1-Joss-Moorkens-Sheila-Castilho-Federico-Gaspari-Stephen-Doherty-Translation-Quality-Assessment-2018-Springer-International-Publishing-part1.pdf
- DGT Translation Quality Guidelines. https://ec.europa.eu/translation/maltese/guidelines/documents/dgt_translation_quality_guidelines_en.pdf
- Doherty S. (2017). Issues in human and automatic translation quality assessment. In: Kenny D (ed) *Human issues in translation technology*. Routledge, London, pp. 154–178.
- Drugan J. (2013). *Quality In Professional Translation: Assessment and Improvement*. Bloomsbury Publishing Plc. <https://vdoc.pub/documents/quality-in-professional-translation-assessment-and-improvement-49df822qrrc0>
- DQF <https://www.taus.net/resources/blog/category/dynamic-quality-framework>
- F 2575-06 Standard Guide for Quality Assurance in Translation / ASTM International. – 2006. – 11 p.
- Gouadec, D. (2010). Quality in translation. In Yves Gambier & van Doorslaer Luc (eds.), *Handbook of Translation Studies*, vol. 1, 270–275. Amsterdam: John Benjamins.
- Hariyanto, S. (2016). Assessment in Translation Research, Teaching, and Industry. *The 2016 International Translation and Interpreting Symposium*. University of Indonesia, Jakarta. https://www.researchgate.net/publication/327344825_Assessment_in_Translation_Research_Teaching_and_Industry
- International Standard ISO 17100:2015 Translation Services - Requirements for translation services. – London: British Standards Institution, 2015. – 30 p. <https://www.password-europe.com/images/PWE/PDF/ISO-17100-2015.pdf>
- InText Translation Quality Assessment. <https://intext.eu/services/language-services/translation-quality-assessment/>
- LISA (2004). Best Practice Guide: Quality Assurance – the Client Perspective Copyright <https://ot2009.files.wordpress.com/2009/05/5-lisa-best-practice-guide.pdf>
- LISA QA Model 3.1. <http://dssresources.com/news/1558.php>; <http://www.qt21.eu/launchpad/sites/default/files/QTLP%20GALA%20Webinar%203.pdf>
- Mateo, R. M. 2014. A deeper Look into Metrics for Translation Quality Assessment (TQA): A Case Study. *Miscelanea: a Journal of English and American Studies* 49, 73–94. https://www.researchgate.net/publication/283399796_A_deeper_look_into_metrics_for_translation_quality_assessment_TQA_A_case_study
- ProZ Online Community and Workplace for language Professionals https://www.proz.com/?set_site_lang=eng
- SAE J2450 <https://www.sae.org/standardsdev/j2450p1.htm>; <https://www.ecinnovations.com/blog/j2450-the-translation-quality-metric-widely-used-by-leading-auto-manufacturers/>
- SAE. The Engineering Society for Advancing Mobility Land Sea Air and Space. (2001). Surface Vehicle Recommended Practice. http://www.apex-translations.com/documents/sae_j2450.pdf
- Strandvik, I. (2017). Evaluation of outsourced translations. State of play in the European Commission's Directorate-General for Translation (DGT). In Tomáš Svoboda, Łucja Biel & Krzysztof Łoboda (eds.), *Quality aspects in institutional translation*, 123–137. Berlin: Language Science Press. DOI:10.5281/zenodo.1048194
- TAUS <https://www.taus.net/data-services/evaluation-editing>
- QT21 Harmonized Metric <http://www.qt21.eu/wp-content/uploads/2015/11/QT21-D3-1.pdf> <http://www.qt21.eu/mqm-definition/issues-list-2015-12-30.html#register>
- Vandepitte, S. (2017). Translation product quality: A conceptual analysis. In Tomáš Svoboda, Łucja Biel & Krzysztof Łoboda (eds.), *Quality aspects in institutional translation*, 15–29. Berlin: Language Science Press. DOI:10.5281/zenodo.1048180

REFERENCES

- Castilho S., Doherty S., Gaspari F., Moorkens J. (2018). Approaches to Human and Machine Translation Quality Assessment. https://evaluerlata.hypotheses.org/files/2020/01/Machine-Translation_-_Technologies-and-Applications-1-Joss-Moorkens-Sheila-Castilho-Federico-Gaspari-Stephen-Doherty-Translation-Quality-Assessment-2018-Springer-International-Publishing-part1.pdf
- DGT Translation Quality Guidelines. https://ec.europa.eu/translation/maltese/guidelines/documents/dgt_translation_quality_guidelines_en.pdf
- Doherty S. (2017). Issues in human and automatic translation quality assessment. In: Kenny D (ed) *Human issues in translation technology*. Routledge, London, pp 154–178.
- Drugan J. (2013). *Quality In Professional Translation: Assessment and Improvement*. Bloomsbury Publishing Plc. <https://vdoc.pub/documents/quality-in-professional-translation-assessment-and-improvement-49df822qrrc0>
- DQF <https://www.taus.net/resources/blog/category/dynamic-quality-framework>
- F 2575-06 Standard Guide for Quality Assurance in Translation / ASTM International. – 2006. – 11 p.
- Gouadec, D. (2010). Quality in translation. In Yves Gambier & van Doorslaer Luc (eds.), *Handbook of Translation Studies*, vol. 1, 270–275. Amsterdam: John Benjamins.
- Hariyanto, S. (2016). Assessment in Translation Research, Teaching, and Industry. *The 2016 International Translation and Interpreting Symposium*. University of Indonesia, Jakarta. https://www.researchgate.net/publication/327344825_Assessment_in_Translation_Research_Teaching_and_Industry
- International Standard ISO 17100:2015 Translation Services - Requirements for translation services. – London: British Standards Institution, 2015. – 30 p. <https://www.password-europe.com/images/PWE/PDF/ISO-17100-2015.pdf>
- InText (2019). Translation Quality Assessment. <https://intext.eu/services/language-services/translation-quality-assessment/>
- LISA (2004). Best Practice Guide: Quality Assurance – the Client Perspective Copyright <https://ot2009.files.wordpress.com/2009/05/5-lisa-best-practice-guide.pdf>
- LISA QA Model 3.1. <http://dssresources.com/news/1558.php>; <http://www.qt21.eu/launchpad/sites/default/files/QTLP%20GALA%20Webinar%203.pdf>
- Mateo, R. M. 2014. A deeper Look into Metrics for Translation Quality Assessment (TQA): A Case Study. *Miscelanea: a Journal of English and American Studies* 49, 73–94. https://www.researchgate.net/publication/283399796_A_deeper_look_into_metrics_for_translation_quality_assessment_TQA_A_case_study
- ProZ Online Community and Workplace for language Professionals https://www.proz.com/?set_site_lang=eng
- SAE J2450 <https://www.sae.org/standardsdev/j2450p1.htm>; <https://www.ecinnovations.com/blog/j2450-the-translation-quality-metric-widely-used-by-leading-auto-manufacturers/>
- SAE. The Engineering Society for Advancing Mobility Land Sea Air and Space. (2001). Surface Vehicle Recommended Practice. http://www.apex-translations.com/documents/sae_j2450.pdf
- Strandvik, I. (2017). Evaluation of outsourced translations. State of play in the European Commission's Directorate-General for Translation (DGT). In Tomáš Svoboda, Łucja Biel & Krzysztof Łoboda (eds.), *Quality aspects in institutional translation*, 123–137. Berlin: Language Science Press. DOI:10.5281/zenodo.1048194
- TAUS <https://www.taus.net/data-services/evaluation-editing>
- QT21 Harmonized Metric <http://www.qt21.eu/wp-content/uploads/2015/11/QT21-D3-1.pdf> <http://www.qt21.eu/mqm-definition/issues-list-2015-12-30.html#register>
- Vandepitte, S. (2017). Translation product quality: A conceptual analysis. In Tomáš Svoboda, Łucja Biel & Krzysztof Łoboda (eds.), *Quality aspects in institutional translation*, 15–29. Berlin: Language Science Press. DOI:10.5281/zenodo.1048180